

משרד החינוך
Ministry of Education
وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית
אגף אמנויות
הפיקוח על הקולנוע והתקשורת

תוכנית הלימודים
ב"אמנות הקולנוע"
הפקה - קולנוע עלילתי

נכתב ונערך ע"י
דורית באלין, מפמ"ר תקשורת וקולנוע.
עדן צולי, מדריכה ארצית לקולנוע אחראית על לימודי ההפקה

בשיתוף

צוות חשיבה על תוכנית הלימודים בהפקה:
ישי שוסטר, אוהד אופז, איתי קנטור אלדד בוגנים

תוכן העניינים :

רציונל התכנית עמ' 3

מבוא עמ' 6

נושא 1 : התסריט הסיפור והנרטיב הקולנועי עמ' 7

נושא 2 : בימוי עמ' 9

נושא 3 : צילום תאורה וקומפוזיציה והקלטת שטח עמ' 11

נושא 4 : עריכה ועיצוב פס קול עמ' 15

נושא 5 : תהליך ההפקה עמ' 17

נושא 7 : עיצוב אומנותי עמ' 18

* הפרקים אינם חייבים להילמד בסדר הזה.

2 יחידות הלימוד "אמנות הקולנוע" – הפקה :

תוכנית הלימודים המוצעת בזה מבטאת את תפיסת העולם של הפיקוח על הקולנוע והתקשורת, הרואה את הצורך האמיתי והמהותי לקשר בין הלימודים העיוניים והמעשיים. הלימודים העיוניים והמעשיים חייבים להזין זה את זה והתלמידים חייבים להבין שקיים קשר הדוק בין שני תחומים אילו של מקצוע הקולנוע.

מטרת התוכנית להקנות לתלמידים מיומנויות שיאפשרו להם ליישם ולשלב את הידע העיוני אותו הם רוכשים בלימודים העיוניים על מנת להתבטא באמצעות יצירת סרטים אישיים ולהפיק באופן עצמאי תרגילים וסרטים קצרים.

במהלך הלימודים יתודעו התלמידים באופן מעשי לכלים העיקריים של השפה הקולנועית. התלמידים יבינו את הקשר בין צורה ותוכן וילמדו כיצד שימוש מושכל בשפת הקולנוע משפיע על היצירה הקולנועית.

תוכנית הלימודים ב"אמנות הקולנוע 2 יח"ל הפקה" הינה תוכנית פתוחה, סדר הפרקים בתוכנית אינו מחייב, ניתן להתחיל מכל מקום ומכל פרק ולהוביל את התלמידים להבנה ולהכרה של השפה הקולנועית וליכולת ניתוח של טקסטים קולנועיים. התוכנית כוללת שבעה נושאי לימוד חובה מתוכם ניתן להבחין על ארבעה תפקידים (הפקה, בימוי, צילום ועריכה) ולהבחין על שלושת האחרים באישור מיוחד בלבד.

תוכנית הלימודים בהפקה מזמנת את האפשרות של יצירה וביטוי אישי, של התבוננות לסביבה לקבילה ולאחר.

תוכנית הלימודים מציעה, בכל אחד מהפרקים, תרגילים מעשיים שכוונתם לאפשר לתלמידים להתנסות הלכה למעשה ביישום נושא הפרק הנלמד דרך התנסות סדנאית, הפקתית. התכנית מאפשרת את אחת ההזדמנויות היחידות במערכת החינוך ללמוד מיומנויות של עבודת צוות, שיתוף פעולה ולקיחת אחריות. אנחנו מצפות שמורים יתנסו בתרגילים אילו.

לידיעתכם:

- יחידת "אומנות הקולנוע" נלמדת בכיתות י' יא' ויב' בהיקף של 180 שעות שנתיות. יחידת הלימוד בקולנוע מורכבת מ- 3 שעות רצופות. כל שעור מלווה בפעילויות סדנאית וחוויתית וצפייה בסרטים.
- התלמידים מחויבים למינימום של שלושה תרגילים, ופרוייקט סיום י"א על מנת שיוכלו לקבל אישור לגשת לפרוייקט גמר י"ב.

מטרות על

- אהבה והבנה של אומנות הקולנוע.
- הקניית כלים של חשיבה וביטוי יצירתי.
- עיסוק בנושאים אישיים וחברתיים והכרת האחר.
- רכישת מיומנויות של עבודת צוות ולקיחת אחריות.

מטרות אופרטיביות:

- בשלבי הלימוד השונים יתואם קשר בין הלימודים העיוניים והמעשיים על מנת לתת תמונה הוליסטית ככל האפשר לתלמידים.
- שכל תלמיד ידע לתפקד בכל אחד מהתפקידים: במאי, מפיק, צלם, עורך, בכל אחד משלבי ההפקה שונים.
- שכל תלמיד ידע לתפקד בתפקיד המועדף עליו.
- שהתלמידים יבינו את החשיבות והמשמעות של תיק ההפקה ותכנון מראש.
- התלמיד יתנסה ויבין את החשיבות של עבודת צוות.
- הכרות עם הציוד הקולנועי והבנה של כללי הבטיחות.
- פענוח טקסט מילולי לטקסט קולנועי על ידי כל אנשי הצוות.
- שמירה על הקף ומגבלות הפרוייקט על ידי כל אנשי הצוות בכל השלבים.
- הכרת האמצעים בהם הקולנוע מעצב את הדמות הקולנועית וסביבתה הפיזית.

כל תלמיד במגמת הקולנוע חייב להתנסות בכמה תרגילים במהלך לימודיו ופרויקט סיום י"א . כל התרגילים יהיו מלווים בתיק הפקה מסודר, המשקף את אופי התרגיל ו/או הפרויקט.

תרגילי חובה מעשיים מלווים כולם בתיקי הפקה:

1. תרגילי כתיבה ותסריט.
2. תרגיל one shot.
3. ספור בתמונה – קליפ, סרט אלם.
4. דוקומנטרי
5. פרויקט סיום י"א.
6. פרויקט גמר בי"ב

תרגילי העשרה מומלצים:

7. תרגילי סטילס
8. תרגיל חיקוי סצינה קיימת
9. תרגיל תאורה
10. תרגיל עריכה

נושא 1: מבוא
איך לעשות סרט ולהישאר בחיים.

בשיעור המבוא יש להסביר את תמצית מטרות התכנית כולה ולהגיש לתלמידים את הסילבוס של התכנית. חשוב להבהיר את חוקי הבטיחות.

המטרות:

- לחשוף בפני התלמידים את מבנה תוכנית הלימודים על מרכיביה השונים.
- לתאר את אהבה וקסם היצירה הקולנועית
- לתאר בפני התלמידים את מקומה של אמנות הקולנוע ביחס לסביבה תרבותית/תקשורתית.
- להבהיר את יחסי העבודה בין תלמידים ומורים.
- ללמוד להכיר את התלמידים והידע שלהם תוך האזנה/הקשבה.
- לערוך סיור במחסן להכרת ציוד.
- להבהיר נהלי בטיחות
- יחסי עבודת צוות בין התלמידים.
- ניסוח אמנה על יחסי ונהלי עבודה והתנהלות מיוחדת של מגמת קולנוע

נושאים מרכזיים:

תכני לימוד
נהלי בטיחות
עבודת צוות שיתוף פעולה ואחריות

דרכי הוראה ותרגילים מומלצים - קשר בין עיוני ומעשי :

1. הצגת סרטי בוגרים
2. הקרנת סצינות מסרטי איכות

פילמוגרפיה

על פי בחירת המורה – כולל סרטי בוגרים וסרטים מקלטות של פסטיבלי תלמידים שונים.
ניתן לעבוד גם עם סרטים קצרים

נושא 1: התסריט
הסיפור והנרטיב הקולנועי של הסרט הקצר

מטרות:

- הקניית כלים של חשיבה ושל ביטוי יצירתי
- התמודדות עם נושאים אישיים וחברתיים והכרת האחר.
- התנסות בפיתוח רעיונות ותרגומם לטקסט קולנועי.

נושאים מרכזיים:

- תפקיד התסריטאי בהפקה קולנועית.
- הכרת מבנים נרטיביים שונים – מבנה עלילתי קלאסי ומבנים אחרים
- אבחנה בין סיפור לעלילה.
- הקניית כלים לשאילת שאלות ככלי לבניית תסריט ודמויות באמצעות עולמם הפנימי של היוצרים.
- כיצד מוצאים רעיונות לתסריטים.
- הכרת מבנה התסריט: סינופסיס, טריטמנט, דראפט, דראפט סופי.
- הכרת המבנה העלילתי הקלאסי: אקספוזיציה, נקודת/ות מפנה, גורם/ים מחולל/ים, הסתבכות, פעולה, שיא, התרה, סוף.
- עיצוב דמות, סוגי דמות – דמות עגולה, דמות שטוחה, דמות משנית, דמות ראשית, גיבור, אנטי גיבור.
- הקשר בין עיצוב דמות בתסריט לבין עיצוב הדמות על המסך: לבוש, איפור, צבע, תסרוקות, אביזרים נלווים (מקל, סיגריה, צעצוע וכו)
- הכרת השלבים בפיתוח תסריט – מרעיון, סינופסיס, טריטמנט, דיאלוגים לתסריט מלא, הכרת המושג דראפט.
- הכרת מבנה עלילתי של סרט קצר – התמודדות עם תמצות סינון והידוק, מיעוט דמויות וכו.
- הכרת השלבים בעיצוב ופיתוח דמויות
- התמודדות ופעולה כביטוי קולנועי לקונפליקט פנימי.
- הכרת הפורמט הטכני של כתיבת תסריט – פונט, אמצע וכו (תוכנת דיאלוג???)
- הכרת התהליך של פרזנטציה, פיצוינג כולל one liner.

הערות חשובות:

- אין לאשר יציאה לצילומים ללא תסריט גמור ומאושר על ידי רכז המגמה והמורה המלווה.
- היצירה היא של התלמידים – יש לשמור על מינון נכון של התערבות ובקורת שלנו כמורים.
- יש להקדיש מסגרת לימוד קבועה לתסריטאות בכיתה י' וי"א
- יש לתת תשומת לב מעמיקה לקריטריונים של בחירת תסריט להפקה.

נושאי העשרה:

התפתחות העלילה הקלאסית מהטרגדיה היוונית ועד הוליווד.
תקופות בנרטיב מקלאסי למודרניזם פוסט מודרניזם וכו.
הכרות עם תור הזהב ההוליוודית ושיטת הכוכבים.

מושגים בסיסיים:

שלוש המערכות, דיאלוג מול מונולוג, דיאלוג, דיאלוג, אקספוזיציה, הסתבכות, קונפליקט, התרה, שיא, נקודת מפנה.
סיפור (פאבולה), עלילה (סוז'ט), **Flashback**, גריד, ז'אנר.
מוטיבציה של דמות. (רצון ומכשול), פעולה, ליהוק.
דמות ראשית (פרוטגוניסט) דמות משנית (אנטגוניסט)
דמות שטוחה, דמות עגולה, גיבור, אנטי גיבור.

1. תרגיל בשימוש בגזרי עיתון

מטרת התרגיל: היא לפתוח את התלמיד להקשרים חדשים ולסייע במציאת רעיונות לסיפור ע"י עבודה כביכול טכנית של קישור המשלבת את תכניו הפנימיים של התלמיד בצורה לא מודעת.
משך התרגיל שעה אחת – ניתן לתת את כתיבת הסיפור כש.ב. אולם תלמיד שנתקע ולא יכול לכתוב גם אחרי שעה הוא יתקע כנראה גם בבית, לכן התרגיל טוב לתלמידים ש"זורמים" ומספיקה שעה.
תיאור התרגיל: גוזרים מעיתון שורות של מאמר או כתבה ומערבבים בשקית, סלסלה, או כל כלי כיבול.
כל קבוצה או יחיד (לבחירת המורה) בוחר שלושה גזרי עיתון – כלומר שלוש שורות שאין ביניהן קשר ברור לפעמים הקשר סתום. על הקבוצה או התלמיד למצוא קישור ולכתוב סיפור בעשר שורות כאשר השורות שקיבל מהעיתון משולבות בתוכו בסדר שהוא רוצה.

2. תרגיל סיפור בהמשכים :

מטרת התרגיל: לפתוח את הדמיון ולשלב בין הרעיונות של כל תלמיד בקבוצה עם חברו. בצורה זו נוצר סיפור בעל הקשר ייחודי בעקבות חברי הקבוצה.
משך התרגיל עשרים דקות עד חצי שעה
תיאור התרגיל:
התלמידים מתחלקים לקבוצות של חמישה. כל קבוצה מקבלת משפט פתיחה ומשם מתחיל סבב כשכל חבר בקבוצה צריך להמשיך את הסיפור מהמקום שחברו הפסיק עד לסיום הסיפור יתכנו מספר סבבים. כך בעצם נוצר סיפור טלאים משלל רעיונות של חברי הקבוצה ולאחר הסבב הסיפור נכתב ומעובד לסיפור שלם יותר.

3. תרגיל הפיכת דמות שטוחה לעגולה :

מטרת התרגיל: הבנת ההבדל בין דמות שטוחה לדמות עגולה.
משך התרגיל: שעתיים בכיתה או עבודת בית
בחירת דמות משנית מסרט כלשהו, על פי בחירת תלמיד, והפיכתה לדמות עגולה על ידי הוספת רקע, היסטוריה, מאפיינים, רצון של דמות, פעולה של דמות. (ניתן כמובן לכוון ולהגביל את מאגר הסרטים לתרגיל על מנת להקל על המורה).

ביבליוגרפיה מומלצת:

הפואטיקה של אריסטו

סיד פילד **תסריט, יסודות כתיבת התסריט**, הוצאת אור עם 1997
קובי ניב, **תסריטאות, המדריך השלם לכתיבת תסריט**, הוצאת נ.ב. ספרים, 2004
קובי ניב, **על מה הסרט הזה? הוצאת דביר, 1999**
קריאת תסריטים, הוצאת רסלינג.
רוברט מאקי. **סיפור**, הוצאת גורדון.
להבין סרטים, לואיס ג'אנטי, האוניברסיטה הפתוחה, 2000, פרק 9
אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבע הקולנועי, אילן אבישר, האוניברסיטה הפתוחה, 1995, פרק מבוא.

פילמוגרפיה מומלצת:

קזבלנקה, הבלתי נסלח, כלבי אשמורת, בארטון פינק / האחים כהן, שדרות סנסט / בילי ווילדר
אדפטיישן/ במאי : ספייק ג'ונס, התסריטאים : צ'ארלי ודונאלד קאופמן, מועדון ארוחת הבוקר / ג'ון יוז,
עימות חזיתי / ג'ון וו, פארגו / האחים כהן, צומת וולקן/ ערן ריקליס, הסנדק, השור הזועם, שם הורד/ ז'אן ז'אק אנו.

נושא 2: בימוי

תפקיד הבמאי הוא תפקיד הוליסטי ואומנותי. מצד אחד מחייב ראייה מופשטת ואומנותית ומצד שני מחייב מעורבות בכל השלבים והצדדים הטכניים של ההפקה

מטרות

- לימוד תפקיד הבמאי כדמות מנהיגה ומובילה מהרעיון עד להקרנה.
- לקיחת אחריות וקבלת החלטות תוך לימוד והתלבטות בין האופציות הקיימות.
- הבנה שיצירה קולנועית היא תהליך.
- הבנה שעשייה קולנועית היא עבודת צוות.

נושאים מרכזיים

- הכרת תהליך היצירה הקולנועית על כל שלביה ואת תפקיד הבמאי בכל שלב.
- פענוח הטקסט המילולי לטקסט קולנועי.
- עבודת הבמאי כמוביל אומנותי של הסרט מול המפיק כמוביל ארגוני.
- משחק קולנועי- עבודה עם שחקנים ודמויות תוך פענוח שפת הגוף.
- עבודת צוות- עבודה עם אנשי הצוות מהמחלקות השונות בשלושת שלבי ההפקה (pre, pro, post)
- Pre - בחירת לוקיישנים, ליהוק, צילום (שוטינג סקריפט סטורי בורד), סאונד, ארט למחלקותיו (איפור, לבוש אביזרים תפאורה),
- Pro עבודת הצוות על הסט, הכרת והבנת המיוזנסצינה .
- Post בימוי העריכה על כל שלביה בניית סצינה והכרת המונטאז' הקולנועי.

נושאי העשרה:

משחק מול מצלמה
שפת הגוף
צפייה בסרטים ונתחם

מושגים בסיסיים:

צוות הפקה: תסריטאי, במאי, צלם, תאורן, מעצב אמנותי (art director), עורך.
post-production, production, pre-production
,story board ,shooting script ,Breakdown

דרכי הוראה ותרגילים מומלצים - קשר בין עיוני ומעשי:

1. תרגיל פריימים קולנועיים:

מטרת התרגיל: כתיבה סיפור על פי צילום. לתלמידים בעלי קשיים רבים במציאת רעיון זהו תרגיל מאוד יעיל.
משך התרגיל רבע שעה (ללא דיון).
תיאור התרגיל: כל תלמיד מקבל פריים מתוך סרט או תמונה ועליו לכתוב את הסיטואציה שלה, מה הסיטואציה שקדמה לה וכיצד תיפתר הבעיה. מומלץ להביא פריימים שבהם יש קונפליקט ברור, אך לא מסרטים מוכרים שישפיעו על הכתיבה של התלמידים. בסיום מראים את הסצינה המקורית ודנים במגוון האפשרויות והספורים/ סיטואציות שנכתבו בכיתה.
ניתן להביא תמונות מהעיתון או מכל מגזין.

1. תרגיל מיזנסצנה /או קומפוזיציה

מטרת התרגיל :

לצפות בקטעי סרטים ולהתנסות בהעמדת שחקנים ועבודת מצלמה במקביל. יכולת בחירה של אופן העבודה המתאים ביותר לאמירה של הסצנה. הבנה של המיזנסצנה בקיטוע המרחב ומיזנסצנה תוך כדי תנועה. **משך התרגיל** – שלוש שעות.

תיאור התרגיל:

יש להראות לתלמידים דוגמאות מתוך סרטים כגון :
- סצנת מכירת הילד קיין ב"אזרח קיין" להזגמת פריסה לעומק המרחב.
- קיטוע המרחב ניתן להדגים מתוך כל סרט עם סצנה ערוכה בעריכה אנליטית.
- קומפוזיציה דרך תנועה ניתן להדגים באמצעות **ONESHOT** עם תנועת מצלמה מתוך הסרטים :
"השחקן", "החבל", "מגע של רשע", "החברה הטובים" "עיני נחש".

התלמידים מתחלקים לקבוצות. עליהם לצלם שלוש גרסאות לאותה סצנה. הסצנה נתונה מראש ומחולקת לתלמידים. על הקבוצות לצלם את הסיטואציה בשלושת האופנים הבאים (ע"פ חיים כלב, המבע קולנועי ע"מ 33) :

- מיזנסצנה תוך כדי תנועת מצלמה – **ONESHOT** של הסצנה כאשר המצלמה נעה.
- מיזנסצנה ע"פ פריסה לעומק המרחב – שוט אחד עם עומק שדה (**DEEP FOCUS**) הדמויות נעות במרחב בין קדמת הפריים לאחורי הפריים.
- מיזנסצנה ע"פ קיטוע מרחב – המצלמה סטטית. בניית הסצנה ע"פ **REACTION SHOT**, **MASTER SHOT** יש להשתמש במדיום שוט, קלוז אפ, ולונג שוט.

ביבליוגרפיה מומלצת:

להבין סרטים, לואיס ג'אנטי, האוניברסיטה הפתוחה, 2000, ע"מ 305 - 317
אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבע הקולנועי, אילן אבישר, האוניברסיטה הפתוחה, 1995, ע"מ 70 - 83
הלגה קלר, לדעת לצפות, הוצאת ת"ל, משה"ח, תשנ"ה עמ' 177-194

פילמוגרפיה מומלצת:

רעש מצלמים / טום דיצלו
אמריקאי בפרז / ג'ין קלי וסטנלי דונן
המופע של טרומן / פיטר וויר
"פרויקט המכשפות מבלייר"

נושא 3: צילום והקלטה
הצילום, תאורה, קומפוזיציה והקלטת שטח

מטרות:

- הכרת מרכיביו של הפריים הקולנועי.
- הכרת מאפייני הצילום הקולנועי.
- אופני "כתיבה" באור: מאפיינים עיקריים של התאורה והקשר בין התאורה לצילום.
- הכרת חוקי הקומפוזיציה והמיזנסצנה - אשליית התנועה והעומק הקולנועי.
- הבנת יחסי קול ותמונה
- הכרת התפקידים השונים: צלם, תאורן, סאונדמן.

נושאים מרכזיים:

הצילום:

- הכרת ותפעול המצלמה, הכרת זוויות הצילום השונות, הכרת גודלי הצילום השונים, הכרת מרחקי הצילום השונים, הכרת תנועות המצלמה השונות.
- הבנת תפקידם ומשמעותם ודרכי השימוש של הזוויות, גדלים, מחקים והתנועות.
- צילום שחור לבן/צבע.
- עיצוב חלל וזמן באמצעות הצילום.
- עדשה רחבה, עדשה צרה, עדשה רגילה, deep focus
- הכרת מסמכים הנחוצים לתחום זה בתיק ההפקה: שוטינג סקריפט, סטורי בורד, פלור פלן.

התאורה:

- הכרת פנסים עיקריים: תפוזים, אינקי, וכו..
- צילום באור קיים, צילום חוץ- התמודדות עם אור שמש ושימוש ברפלקטורים
- יצירת אווירה של סצינה/סרט על ידי תאורה, שימוש שונה בתאורה בז'אנרים/סרטים שונים.
- הכרת המושגים אור וצל והדרכים לשימוש באור וצל
- אמצעי תאורה קלאסית: (fill light, back light, key light), תאורה "מלאה".

הקומפוזיציה:

- הבנת דרכי עיצוב הפריים.
- הבנת הפריים כחלון למציאות, הפריים כמסגרת.
- מיקום הפרטים בפריים, מיקום הפרטים בעומק התמונה (חזית מרכז ורקע)
- התנועה בפריים כמרכיב בקומפוזיציה
- קומפוזיציה ומיזנסצנה.
- היחסים בין מה שמתרחש בתוך הפריים לבין מה שנמצא מחוצה לו.

סאונד שטח:

- הכרת הציוד הבסיסי: , מיקרופון דינמי, קונדנסר, אלחוטי, בוס, אוזניות, כבל, מיקסר.
- הכרת מבנה קלטת (רגילה) עם שני ערוצי סאונד .
- שימוש נכון בציוד: איך מחזיקים מיקרופון?, שימוש באוזניות, שימוש במיקסר (פנימי במצלמה או חיצוני בהתאם לקיים).

מושגים בסיסיים בצילום:

- טייק, השוט.
- תנועות מצלמה.
- זוויות צילום – זווית נמוכה, זווית גבוהה, בגובה העין, זווית עקומה, זווית מעין הציפור.
- גדלי אובייקט בפריים- xls, ls, ms, cu, xcu
- עדשות: עדשה רחבה, עדשה צרה, עדשה רגילה, deep focus
- סוגי אווירה על ידי תאורה: – חמה, קרה, אפלה, חדה, Over exposure

מושגים בסיסיים בתאורה:

מיקום פנסים: fill light, back light, key light.

מושגים בסיסיים בקומפוזיציה:

קומפוזיציה – חזית, אמצע (תווך) ורקע, סימטרית, משולשת, פריים סגור מול פריים פתוח.

מושגים בסיסיים בסאונד:

דיאלוג, רום-טון, דיסטורשן, wild, טון(צפצוף).

דרכי הוראה ותרגילים מומלצים - קשר בין עיוני ומעשי

צילום וידאו בהשפעה של ציורים.

מטרת התרגיל: חשיפת תלמידים ליצירות מופת, להעניק לתלמידים מיומנות של לספר סיפור בהשראת אומנויות אחרות.
משך התרגיל: בספריה או ליד עמדות מחשב המחוברות לאינטרנט, במהלך שיעור של 2-3 שעות.
הצילם יעשה בשיעור נפרד, או בבית.
תיאור התרגיל: עיון, דפדוף, בחירת ציור והפיכתו לספור מצולם.

תרגיל "צילום סטילס של חפץ"

מטרת התרגיל: להראות תיאור מצולם של חפץ, המקבל משמעות אחרת כאשר הוא מצולם מזוויות שונות. התרגיל יינתן כתרגיל בית.
משך התרגיל בכיתה: יש לנתח את עבודות התלמידים יחד עם כל הכיתה. ניתוח העבודות בכיתה דורש מספר שעות (ניתן לדון רק חלק מהעבודות בכתה).
תיאור התרגיל:
צילום סטילס של חפץ מ 6 זוויות צילום שונות.
ארבעת הפריימים הראשונים אינם צריכים לרמז על החפץ.
שני הפריימים האחרונים ניתן לזהות את החפץ.

2. פורטרט עצמי ארבע העונות – תאורה

מטרת התרגיל – התנסות בהקמת סט תאורה ויצירת אווירה שונה.

משך התרגיל – 3 שעות

תיאור התרגיל:

צילום של דמות ויצירת אווירה של בוקר וצהריים חורף ובוקר וצהריים קיץ, באמצעות הפנסים והג'לט'ינים. התלמידים מקבלים את הדוגמא המצורפת, מראש וצריכים לשחזר את צבעי התאורה בה, בחדר חשוך לחלוטין רק עם ציוד התאורה של המגמה. (ניתן להגדיל את הדוגמא לפני חלוקתה לתלמידים או ליצור דוגמא אחרת).

2. תרגיל מיזנסצנה ו/או קומפוזיציה

מטרת התרגיל :

לצפות בקטעי סרטים ולהתנסות בהעמדת שחקנים ועבודת מצלמה במקביל. יכולת בחירה של אופן העבודה המתאים ביותר לאמירה של הסצנה. הבנה של המיזנסצנה בקיטוע המרחב ומיזנסצנה תוך כדי תנועה.

משך התרגיל – שלוש שעות.

תיאור התרגיל:

- יש להראות לתלמידים דוגמאות מתוך סרטים כגון :
 - סצנת מכירת הילד קיין ב"אזרח קיין" להדגמת פריסה לעומק המרחב.
 - קיטוע המרחב ניתן להדגים מתוך כל סרט עם סצנה ערוכה בעריכה אנליטית.
 - קומפוזיציה דרך תנועה ניתן להדגים באמצעות **ONESHOT** עם תנועת מצלמה מתוך הסרטים : "השחקן", "החבל", "מגע של רשע", "החברה הטובים" "עיני נחש".
- התלמידים מתחלקים לקבוצות. עליהם לצלם שלוש גרסאות לאותה סצנה. הסצנה נתונה מראש ומחולקת לתלמידים. על הקבוצות לצלם את הסיטואציה בשלושת האופנים הבאים (ע"פ חיים כלב, המבע קולנועי ע"מ 33) :
- מיזנסצנה תוך כדי תנועת מצלמה – **ONESHOT** של הסצנה כאשר המצלמה נעה.
 - מיזנסצנה ע"פ פריסה לעומק המרחב – שוט אחד עם עומק שדה (**DEEP FOCUS**) הדמויות נעות במרחב בין קדמת הפריים לאחורי הפריים.
 - מיזנסצנה ע"פ קיטוע מרחב – המצלמה סטטית. בניית הסצנה ע"פ **REACTION SHOT**, **MASTER SHOT** יש להשתמש במדיום שוט, קלוז אפ, ולונג שוט.

צילום:

להבין סרטים, לואיס ג'אנטי, האוניברסיטה הפתוחה, 2000, פרק 1
אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבע הקולנוע, אילן אבישר, האוניברסיטה הפתוחה, 1995, פרק 1

קומפוזיציה:

הלגה קלר, לדעת לצפות, הוצאת ת"ל, משה"ח, תשנ"ה עמ' 130-152
לואיס ג'אנטי, **להבין סרטים**, האוניברסיטה הפתוחה, 2000, פרק 3 ע"מ 24 - 34
אילן אבישר, **אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבע הקולנוע**, האוניברסיטה הפתוחה, 1995, פרק 3, ע"מ 95-111

סאונד

הלגה קלר, לדעת לצפות, הוצאת ת"ל, משה"ח, תשנ"ה עמ' 153-160
לואיס ג'אנטי, **להבין סרטים**, האוניברסיטה הפתוחה, 2000, פרק 5
אילן אבישר, **אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבע הקולנוע**, האוניברסיטה הפתוחה, 1995, פרק 4

פילמוגרפיה מומלצת:

האזרח קיין / אורסון וולס
הציפורים / אלפרד היצ'קוק
רסטי גימס / קופולה
בעקבות האחים לומייר
לכתוב באור / דיוויד תומפסון
אור בוק / יומני הקולנוע של שנות החמישים והשישים מנקודת מבטם של צלמי היומנים, במאים: אורי שין ויכין הירש, שירות הסרטים הישראלי

מטרות

1. לימוד של סגנונות עריכה ותהליך הגיבוש שלהם. שיתוף פעולה עם במאי.
2. טיפוח תפקיד העורך כיוצר עצמאי בשלב הסופי של עיצוב הסרט.
3. הכרת יחסי העבודה בין העורך והבמאי.
4. הקניית מושגי ייסוד ברמה התיאורטית והמעשית.
5. הקניית כלים לארגון נרטיבי.

נושאים מרכזיים

1. פיתוח היכולת להתבוננות בחומרים מצולמים וגיבוש אמירה/עמדה.
2. עריכה המשכית של סצנות.
3. עריכת מונטאז'.
4. סגנונות עריכה נוספים: עריכה אנליטית, מקבילה ועוד.
5. התנסות בעריכת פס קול באינטראקציות שונות עם התמונה.
6. היכרות עם תוכנות עריכה.
7. תסריט עריכה לצורך מחשבה מחודשת על מבנה הסרט.
8. התנסות בתהליכי עריכה בשלבים:
 - א. לוגינג – התבוננות, היכרות ובחירה של החומרים המצולמים.
 - ב. אסמבלי, ראף קאט - צפיות ביקורת.
 - ג. פיין קאט.
9. מיקס סאונד, תיקונים ואפקטים.
10. תיקוני צבע ואור.
11. כתוביות.
12. טיפוח היכולת לקחת החלטות לגבי מה שנכנס או לא נכנס לסרט.

תרגילים בעריכה קשר בין עיוני ומעשי:

תרגיל עריכה בסיסי של שיר:
מטרת התרגיל: הבנת החשיבות של העריכה והכרה בכוחה של העריכה לשנות הקשרים ומשמעויות.
משך התרגיל בכיתה – 3 שעות
תיאור התרגיל: התלמידים יצלמו פני תלמיד הקורא פסקה משיר. החומרים ידגמו במחשב.
והתלמידים יחברו משפטים שונים מהמילים המוקראות של השיר (אם התרגיל נעשה בשלבים ראשונים של השנה ניתן לעבוד בחדר המחשב על תכנת movie maker של windows)

עריכת סצנות שונות מאותו חומר גלם:
מטרת התרגיל: הבנת החשיבות בעריכה, ואינסוף האפשרויות והפנמת תהליך הבחירה של העריכה "הנכונה" שעובדת.
משך התרגיל: בחדר מחשבים כ 3 שעות. או בבית, עם חומרי הגלם.
תיאור התרגיל: התלמידים יקבלו ע"ג דיסק, או בתוך התוכנה במחשב חומר גלם של סרט שצולם למשל מסרטי תלמידים משנה שעברה, ויערכו סצנה. לאחר העריכה יערך שיעור צפיה בו התלמידים ידונו בהבדלים ואולי גם יבחרו את האפשרות הטובה ביותר.

התעללות (עריכתית) ביצירות מופת:

מטרת התרגיל: הבנת החשיבות בעריכה, ואינסוף האפשרויות והפנמת תהליך הבחירה של העריכה "הנכונה" שעובדת.

משך התרגיל: בחדר מחשבים כ 3 שעות. או בבית, עם חומרי הגלם.

תיאור התרגיל: התלמידים יקבלו ע"ג דיסק, או בתוך התוכנה במחשב חומר גלם של סרט שצולם למשל מסרטי תלמידים משנה שעברה), ויערכו סצינה. לאחר העריכה יערך שיעור צפיה בו התלמידים ידונו בהבדלים ואולי גם יבחרו את האפשרות הטובה ביותר

עריכת סיפור בתמונות:

מטרת התרגיל: לרכוש מיומנות יסוד של בניית ספור.

משך התרגיל: 3 שעות בחדר מחשבים או תרגיל בית.

תיאור התרגיל: לבקש מהתלמידים לצלם כ 20 תמונות ו/או להביא 20 תמונות מהבית על דיסק און קי. 1. ולבקש מהם לחבר ספור מהתמונות. 2. לבקש מהם להוסיף פסקול. 3. לבקש מהם להוסיף כתוביות וטקסטים בגוף הסרט.

מושגים בסיסיים:

סוגי עריכה - עריכה אנליטית, עריכה סינתטית, עריכה מקבילה, עריכה אסוציאטיבית

סצינה סיקוונס חומר גלם, OUT, RUSHES, טיימליין, אסמבלי, ראף קאט, פיין קאט, תיקוני צבע, כותרות,

סוגי קאטים: קאט, גיאמפ קאט, מונטאז', דיסולב; פריז, פייד אין, פייד אאוט. Superimposition, CONTINUITY, מעלות

המשכיות: קאט אין אקשן, 180 מעלות

המשכיות עריכת סאונד: למשל, רום טון, אמסיינס, ויילד, פוסטסינק, פוליו, אוברלפ, מיקס סאונד.

המלצות לנושאים משיקים:

תפיסת החלל בארכיטקטורה והשפעתה על בניית החלל הקולנועי .

הכרות עם המושג עריכה בתחומי אמנות נוספים: ספרות, מוסיקה וכו,

ביבליוגרפיה מומלצת:

תמר ירון, **עריכת סרטים**, הוצאת משה"ח, מנהל מדע וטכנולוגיה,

הלגה קלר, לדעת לצפות, הוצאת ת"ל, משה"ח, תשנ"ה עמ' 161-176

ולטר מרץ' במצמצוץ העין, הוצאת גורדון

פילמוגרפיה מומלצת:

- Cutting Edge - The Magic of Movie Editing (2004) – סרט תיעודי על עורכים מובילים ודרך עבודתם

<http://www.youtube.com/watch?v=xJcQgQHR78Q>

נושא 6: תהליך ההפקה

תפקיד המפיק הוא תפקיד הוליסטי יצירתי וארגוני כאחד. התפקיד מחייב יצירתיות בפתרון בעיות במהלך כל תהליך הפקת הסרט, הבנה של כל הצדדים הטכניים של ההפקה, כושר ארגון ויכולת ניהול ותמיכה בצוות, עמידה בלוח זמנים.

מטרות על:

- מי הוא המפיק הסרט ומה תפקידו.
- הבנת תהליך היצירה כתוצר של צוות.
- ניהול תיק ההפקה - הכרת מסמכים לתחום ההפקה ברייקדאון, ניהול תקציב.
- מציאת פתרונות יצירתיים לבעיות לוגיסטיות תוך ליווי התהליך האומנותי.
- המפיק כאחראי על הבאת הסרט לסיומו והבאתו בפני הקהל.

מטרות אופרטיביות:

- מציאת לוקיישן, תכנון וניהול לוקיישן. (מרחק, זמינות, בעיות טכניות (רעש), בהתאמה לסיפור ולדמות).
- הכרת שלבי ההפקה הבסיסיים: פרה, פרו ופוסט ותפקידו בכל שלב.
- אחריות על כל שלבי ההפקה עד לשלב התוצר המוגמר כולל שוק הקרנה והפצה.
- יכולת ניהול צוות וניהול לוגיסטיקה לימי ההפקה.
- ניהול לוי"ז של כל צוות ההפקה וכל שלבי ההפקה בשיתוף עם הבמאי.
- שמירה על הקף וגבולות הפרוייקט במסגרת המגבלות הקיימות.
- הכרת תחומי האחריות של המפיק: ליהוק, לוקיישנים, ארט, תיאום צילומים, ניהול תקציב, ברייקדאון, רוב העבודה תעשה בתיאום הבמאי.
- הכרות עם הציוד הנדרש ואחריות מול אנשי צוות מהמחלקות השונות על הגעתו לסט.

צפייה בכותרות של סרט באורך מלא:

מטרת התרגיל: הכרת בעלי התפקידים העיקריים בהפקת סרט, הכרת השלבים השונים של ההפקה, (PRE, PRO ו POST)
משך התרגיל: שעתיים בכיתה.
תיאור התרגיל: צפייה עם תלמידים בכל הכותרות של סרט באורך מלא, על מנת להכיר את בעלי התפקידים השונים ואת שלבי ההפקה השונים.

מושגים:

צוות הפקה: תסריטאי, במאי, צלם, תאורן, ארט דיירקטור art director, עורך.
Breakdown
pre-production - גיוס תקציבים, גיוס צוות (בעלי תפקידים), ליהוק, לוקיישן, ארט, , תיק הפקה.
production - תיאום צילומים, אחריות על ביצוע ארט, אחריות ביצוע תלבושות, אחריות איפור, תיק הפקה
post-production - אחריות על ביצוע עריכה, שיווק והפצה, תיק הפקה

ביבליוגרפיה מומלצת:

הלגה קלר, לדעת לצפות, הוצאת ת"ל, משה"ח, תשנ"ה עמ' 177-194

פילמוגרפיה מומלצת:

רעש מצלמים / טום דיצלו
לילה אמריקאי / פרנסואה טריפו
"פרוייקט המכשפות מבלייר"

נושא 7 - עיצוב אומנותי

מטרות:

1. הקניית כלים של אסטטיקה.
2. הקניית כלים של העיצוב האומנותי כחלק מעיצוב הפריים.
3. הבנת נושא הארט על הסט: הכרת האמצעים בהם בונה הקולנוע תחושת מקום וזמן.
4. הכרת האמצעים בהם הקולנוע מעצב את הדמות הקולנועית וסביבתה הפיזית, לוקיישן, ארט, תלבושות ואיפור.

נושאים מרכזיים

1. הבנת החשיבות של העיצוב אומנותי הכולל תחקיר אומנותי, תחקיר דמות, תחקיר תקופתי.
2. הבנת החשיבות של בחירת לוקיישן.
3. עיצוב הסביבה הפיזית, המיידית של הדמות.
4. הבנת משמעות הצבע בעיצוב הסרט.

דרכי הוראה ותרגילים מומלצים - קשר בין עיוני ומעשי

1. עיצוב סט צילומים

מטרת התרגיל: התנסות תלמידים בכל המרכיבים של קבלת החלטות בעיצוב סט צילומים, צבעים, רהוט, אביזרים וכו, מיקום ותקופה.
משך התרגיל: 3 שעות בכיתה או עבודת בית.
תיאור התרגיל: לתת לתלמידים קטע מתסריט (רצוי של סרט לא מוכר) המתרחש בחלל מוגדר, רצוי חדר ולבקש מהם לבנות מקט בעזרת חומרים שונים: גזרי עיתון, ניירות צבעוניים קרטונים וכו. העבודה יכולה להיעשות בקבוצות קטנות של 2 עד 4 תלמידים.
בסיום התרגיל להראות את קטע הסרט ולעבור בין המקטים השונים ולראות את ההבדלים ואת מגוון האפשרויות.

2. התאמה בין דמות ללוקיישן

מטרת התרגיל: הבנה שלכל דמות יש חלל אופייני, צבעים מותאמים, אביזרים אופייניים וכו
משך התרגיל: שלוש שעות כיתה או עבודת בית
תיאור התרגיל: ניתן לשלב את התרגיל של עיצוב - אומנותי עם תרגיל עיצוב דמות קולנועית: עיצוב החלל המיידית של דמות מתסריט לא ידוע או מתסריט של תלמיד י"ב לקראת הפקה, על כל פרטיו, תפאורה, צבעים מאפיינים, חפצים, תמונות לכל פרט על הסט צריכה להיות הצדקה קולנועית/ אומנותית.

מושגים בסיסיים:

לוקיישן, אולפן, ארט, פרופס, תלבושות.

ביבליוגרפיה מומלצת:

להבין סרטים, לואיס ג'אנטי, האוניברסיטה הפתוחה, 2000, ע"מ 305 - 317
אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבט הקולנועי, אילן אבישר, האוניברסיטה הפתוחה, 1995, ע"מ 70 - 83

פילמוגרפיה מומלצת:

רעש מצלמים / טום דיצלו
אמריקאי בפריז / ג'ין קלי וסטנלי דונן
המופע של טרומן / פיטר וויר
ז'אן דה פלורט / ברי קלוד
אהובת הקצין הצרפתי / רייס קארל